

Utrikesminister Tobias Billströms anförande vid riksdagens utrikespolitiska debatt den 20 mars 2024

Regeringens utrikesdeklaration

med anledning av Sveriges medlemskap i Nato

Regeringen

Herr/fru talman!

Sverige är sedan den 7 mars medlem i Nordatlantiska fördragsorganisationen, Nato. De västliga demokratiernas försvarsgemenskap.

Det är en epokgörande händelse för vårt land och innebär en djupgående och omedelbar förändring av Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik. Därför är det angeläget för regeringen att i dag presentera en extra utrikesdeklaration till riksdagen.

Den 4 april är det 75 år sedan Nato grundades i Washington DC. Allt sedan dess har alliansen varit ett oundgängligt fundament för fred och frihet i vår del av världen, och för att möta de auktoritära krafter som hotat den.

Sverige ansluter sig nu med stolthet som den trettioandra allierade till denna gemenskap vars betydelse för internationell säkerhet aldrig varit viktigare.

Herr/fru talman!

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är en oåterkallelig brytpunkt, för svensk, europeisk och global säkerhet.

Sveriges Natomedlemskap är en direkt följd av detta olagliga, oprovocerade och oförsvarliga anfälls- och anfallskrig.

Rysslands mål med kriget är att återskapa ett imperium och med våld omkullkasta den europeiska säkerhetsordningen. Ukraina försvarar därför även vår säkerhet och vår frihet.

I december 2021 ställde Ryssland ultimativa krav på nya avtal om Europas säkerhet. De skulle på avgörande punkter ha inskränkt även Sveriges självbestämmande och säkerhet.

Ryssland har använt militärt våld för att nå sina politiska mål. Redan i Georgien 2008, i Ukraina sedan 2014, i Syrien sedan 2015, och genom krigföringen med Wagnergruppen som ombud i en rad länder på flera kontinenter.

Ryssland har ytterligare sänkt sin tröskel för användning även av massivt militärt våld. Landet är berett att ta mycket stora risker - större än vi tidigare sett – och acceptera mycket stora förluster, inte minst i människoliv – både sina egna medborgare och andras.

Ryssland har steg för steg undandragit sig rustningskontrollens begränsningar. I närtid har man suspenderat sitt deltagande i nya Start-avtalet, dragit tillbaka sin ratificering av provstoppsavtalet och slutgiltigt lämnat avtalet om konventionella styrkor i Europa. De ryska hoten om kärnvapenanvändning är djupt oansvariga.

Den yttre aggressionen går hand i hand med en hårdnande inre repression i Ryssland. Det begränsade utrymme som tidigare fanns för oppositionella krafter, fristående medier och

civilsamhälle har så gott som uttraderats. Den ryska statsledningen bär ansvaret för den ryska oppositionsledaren, Aleksej Navalnyjs, död.

Rysslands agerande har kraftigt och för lång tid framöver försämrat det säkerhetspolitiska läget i Europa och i Sveriges närområde. Ryssland har valt ett konfrontatoriskt förhållningssätt till EU och Nato. Den konfrontationen behöver bemötas.

Sverige måste tillsammans med sina partner och allierade föra en samlad, långsiktig och strategisk politik för att motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada.

Ett starkt, förutsägbart och uthålligt stöd till Ukraina är inte bara moraliskt riktigt, det är även vår främsta möjlighet att påverka ryskt agerande. Det är tydligt att Ryssland inte självmant kommer stoppa sin aggression.

Hur långt Ryssland kan tänkas gå i sitt agerande är inte bara en fråga för Moskva. Svaret beror i hög grad på om vi som delar grundläggande demokratiska värderingar står stadigt, starkt och enade.

I denna farofyllda tid gör Sveriges och Finlands Natomedlemskap läget i vår del av Europa mer förutsägbart. Det höjer tröskeln för en väpnad konflikt i vårt närområde. Det ökar säkerheten och stabiliteten både för oss och för våra allierade.

Därför blir Sverige medlem i Nato.

Vår ansökan lämnades in av en regering, och processen fullbordas nu under en annan.

Vi utövar därmed – med brett stöd i Sveriges riksdag – den ovärderliga rätt som är kärnan i den europeiska säkerhetsordningen: varje stats rätt att själv fritt göra sina egna säkerhetspolitiska vägval.

Regeringen vill här i riksdagen också tacka alla de länder som nu välkomnat Sverige som fullvärdig medlem i Nato, och som gett oss stöd på vägen dit. Vi ser fram emot ett fördjupat samarbete med alliansens samtliga medlemmar.

Herr/fru talman!

Få politiska beslut har så i grunden präglat Sveriges moderna historia och identitet som den neutralitets- och alliansfrihetspolitik kung Karl XIV Johan lade grunden för år 1812. Vår utrikes- och säkerhetspolitik har sedan dess haft sina rötter i detta vägval.

Neutralitetspolitikens historia är inte rätlinjig. Sveriges hållning har ofta, men inte alltid, prövats i brytningstider och när förhållandena ändrats. Det har funnits skäl att ifrågasätta den förda politiken vid flera historiska skeenden.

Så valde Sverige efter första världskriget att söka kollektiv säkerhet inom Nationernas förbund. När krigsmolnen åter hopades övervägdes ett gemensamt försvar av Åland med Finland. Och under det finska vinterkriget gavs Finland ett omfattande militärt stöd.

I det andra världskrigets inledningsskede gjorde samlingsregeringen eftergifter till Tyskland. I dess slutskede utbildades danska och norska förband i Sverige. I det första fallet ansåg Sverige sig *tvunget* att gå utanför neutralitetsrättens regler, i det andra fallet *vilde* vi göra det.

När kalla kriget kopplade sitt grepp om Europa prövades idén om ett skandinaviskt försvarsförbund, men Norge och Danmark valde – med *sina* geografiska lägen och med *sina* historiska erfarenheter – att ansluta sig till Nato. Sverige valde – med *vårt* geografiska läge och *våra* historiska erfarenheter – alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig. Hänsynen till Finland vägde tungt, då som senare,

Samtidigt vidtogs i tysthet förberedelser för att Sverige skulle kunna få militärt stöd av västmakter om neutralitetspolitiken skulle misslyckas. Detta bottnade i erfarenheter från andra världskriget.

Sovjetunionens fall innebar ett i grunden förändrat läge för Sverige. Utvecklingen av svensk säkerhetspolitik för en ny tid inleddes.

Vi engagerade oss tidigt för att stärka Estlands, Lettlands och Litauens säkerhet och suveränitet. Sverige anslöt sig 1994 till Natos Partnerskap för fred och blev 1995 medlem i den Europeiska unionen. Samma år ställdes för första gången svensk trupp under Nato-befäl.

Sedan dess har vi fortsatt att kontinuerligt fördjupa våra säkerhetspolitiska samarbeten: med Nato, inom EU, med våra nordiska och baltiska grannländer.

När Estland, Lettland och Litauen för 20 år sedan blev medlemmar i EU och i Nato stärktes både deras och vår säkerhet, precis som när Finland blev Natomedlem i april förra året.

Steg för steg har samarbetet och solidariteten befästs som bärande pelare för vår säkerhetspolitik.

Sveriges medlemskap i Nato utgör därför slutpunkten för ett långt avsked till neutralitets- och alliansfrihetspolitiken.

Sverige har nu anslutit sig till den västliga försvarsgemenskap som varit en grundförutsättning även för vår säkerhet och frihet under de senaste 75 åren. Vi har kommit hem.

Herr/fru talman!

Det finns en stark och bred politisk enighet om grunderna för Sveriges säkerhetspolitik som Natomedlem. Det är en stor styrka för vårt land.

Sveriges vitala nationella säkerhetsintresse är att hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet.

Vi är beredda att ytterst med vapenmakt försvara vårt land, vår befolkning, vår demokrati, vår frihet och vår värdegemenskap.

Sverige ska fortsatt bygga säkerhet tillsammans med andra, som solidarisk medlem i Nato och EU. Sverige ska föra en solidarisk allianspolitik, som syftar till att stärka säkerheten och stabiliteten i vårt närområde, liksom i hela det euro-atlantiska området.

Sverige har ingått bindande ömsesidiga försvarsgarantier i enlighet med artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det kollektiva försvarsåtagandet i Nato utgör en central del i den svenska säkerhets- och försvarspolitik.

Som allierad ska Sverige upprätthålla en stark nationell försvarsförmåga för att bidra både till det nationella försvaret och till det kollektiva försvaret i enlighet med artikel 3 i det nordatlantiska fördraget.

Sverige har ett ansvar gentemot EU:s medlemsstater och omfattas av den solidaritet som EU-medlemskapet innebär.

Lissabonfördraget inklusive artikel 42.7 i Fördraget om Europeiska unionen och solidaritetsklausulen i artikel 222 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt innebär att medlemsländerna har åtagit sig ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet.

Sveriges säkerhetspolitik förutsätter ett aktivt, brett och ansvarsfullt internationellt agerande. Utmaningar och hot mot vår säkerhet ska så långt möjligt mötas i samverkan med andra länder och organisationer. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållningen i EU och Nato liksom på samarbetet i Norden och Östersjöområdet, och inom FN och OSSE.

Samarbetet med strategiska allierade så som våra nordiska och baltiska grannländer, USA och Storbritannien är av särskild vikt för Sveriges säkerhet. En stark transatlantisk länk är omistlig för Europas säkerhet.

Sverige ska fortsätta att främja grundvärden i vår utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige ska inom Nato, liksom i EU, FN, OSSE och Europarådet värna den regelbaserade världsordningen, den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Herr/fru talman!

Sveriges och Finlands medlemskap i Nato är en av de största geopolitiska förändringarna i Europa sedan Berlinmurens fall. Vårt vägval stärker den europeiska säkerhetsarkitekturen.

Med Sverige blir Nato starkare, utvecklingen i vårt närområde mer förutsägbar och våra grannländer tryggare.

Nato är en mellanstatlig organisation där besluten fattas enhälligt. Nato är det främsta forumet för transatlantiska säkerhetspolitiska konsultationer. Sveriges säkerhet gynnas av att vi nu har säte och stämma när Nato fattar beslut om Europas säkerhet. Det är en ny möjlighet för svensk diplomati.

Sverige ska verka för att folkrätten och principerna i Helsingforslutakten och Parisstadgan upprätthålls.

Den avgörande utgångspunkten för regeringens säkerhetspolitik är bedömningen att Ryssland under överskådlig tid kommer att utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges och Europas säkerhet.

Sverige ska därför konsekvent verka för en klarsynt, realistisk och långsiktig Rysslandspolitik, som begränsar Rysslands möjligheter till aggression, destabilisering och maktexpansion. I förhållande till Ryssland måste vår säkerhet värnas från en styrkeposition – politiskt, ekonomiskt och militärt.

Vårt bidrag till Natos avskräckning och försvar är en viktig del i att begränsa Rysslands handlingsmöjligheter och är till betydande gagn för alliansen som helhet.

Sveriges geografiska läge och vår förmåga att stödja andra allierade är avgörande för att Nato ska kunna verka i vår del av Europa. Sverige tar detta ansvar. Vi bejakar fullt ut våra möjligheter att väsentligt underlätta det kollektiva försvaret även av våra grannländer.

Herr/fru talman!

Nato är en defensiv allians och Sveriges solidariska allianspolitik är stabiliserande.

Vi kommer att engagera oss i samtliga av Natos kärnuppgifter: avskräckning och kollektivt försvar, krishantering och säkerhetssamarbeten.

Att värna sammanhållningen i Nato är att värna alliansens styrka. Detta är ett svenskt kärnintresse som medlem.

Sverige ska bidra till hela Natos säkerhet i enlighet med alliansens 360-gradersansats och kommer agera beslutsamt och solidariskt i kampen mot terrorismen.

Sverige ska stå för en rättvis bördefördelning inom Nato. Sveriges försvarsutgifter överskrider i år två procent av BNP och detta ska ses som ett golv. Vi européer bör ta ett större ansvar i de transatlantiska förbindelserna och på så sätt skapa ett starkare Europa i Nato.

Vi ska aktivt bidra till Natos incidentberedskap och dess framskjutna försvar, inte minst i vårt eget närområde.

Förutsättningarna för att låta värnpliktiga tjänstgöra inom ramen för Nato analyseras inom Regeringskansliet och kommer även behandlas i Försvarsberedningen. Regeringen eftersträvar bred politisk enighet i frågan.

Teknologisk spetskompetens är en grundval för vår säkerhet. Svensk innovation och tekniskt kunnande kommer stärka Nato. Vår försvarsindustri är en viktig tillgång.

Sverige står bakom Natos strategiska avskräckning, och ska fortsatt vara en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.

Sveriges arbete för att reducera risken att kärnvapen används ska stärkas i en tid av starka spänningar.

Sverige ansökte med brett stöd i riksdagen om medlemskap i Nato utan förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i övriga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen, eller permanenta baser, på svenskt territorium i fredstid.

Som Natomedlem är det viktigt att riksdagens behov av insyn och inflytande säkerställs. Regeringen har tagit initiativ till samtal med talmannen och riksdagspartierna om detta. Regeringen kommer informera riksdagen inför Natos formella minister- och toppmöten och presentera en årlig skrivelse om Nato.

Herr/fru talman!

Som Natomedlem kommer Sverige att fortsätta verka för ett nära samarbete mellan EU och Nato. Stödet till Ukraina visar hur väl organisationerna kan komplettera och förstärka varandra.

Sverige är fast beslutet att bidra till ett starkt och enat EU med den stora handlingskraft som krävs i en säkerhetspolitisk brytningstid.

EU:s utvidgning är en geostrategisk investering i fred, demokrati, säkerhet, stabilitet och välbefinnande. Den går hand i hand med Natos stöd till partnerländer som Moldavien, Georgien och Bosnien och Hercegovina.

Vårt militära, politiska och ekonomiska stöd till Ukraina är Sveriges främsta utrikespolitiska uppgift under de kommande åren. Ukrainas sak är vår.

Natos roll i det långsiktiga stödet till Ukraina bör stärkas. Sverige står bakom Vilniuskommunikén som slår fast att Ukrainas framtid är i Nato.

Kinas auktoritära styre kombinerat med dess växande maktanspråk och fördjupade samarbete med Ryssland utmanar både regional säkerhet och den regelbaserade världsordningen.

Säkerhetsmässigt är de euroatlantiska och indopacifiska regionerna mer sammanflätade än någonsin tidigare. Därför välkomnar Sverige fördjupningen av Natos samarbete med partnerländer som Japan, Australien, Sydkorea och Nya Zeeland.

Herr/fru talman!

Sverige och Finland ansökte samtidigt om Natomedlemskap. Att även Sveriges anslutning nu är fullbordad innebär att samtliga länder runt Östersjön – utom Ryssland – nu är medlemmar i både EU och Nato. Och att sju av åtta arktiska stater nu är Natoländer.

Det är ett historiskt ögonblick för den nordisk-baltiska regionen som helhet. Som fria och demokratiska allierade försvarar vi varandra och stärker tillsammans vår motståndskraft.

Våra nordiska grannar har erfarenhet av krig. Våra baltiska grannländer har fortfarande färskt minnen av ockupation och förtryck. De vet att man inte kan kompromissa med auktoritärt mörker. Nu är alla förenade i en allians vars uttalade syfte är att bevara fred och frihet. Vi välkomnar detta nya kapitel i de nordisk-baltiska relationerna.

När det säkerhetspolitiska mönstret i vår del av världen förändras uppstår nya möjligheter till ett fördjupat samarbete mellan likasinnade grannar i Norden och i Östersjöregionen. Sverige ska vara med och utveckla detta under det kommande året.

Det gör vi som ordförande i det nordiska och det nordiska-baltiska utrikespolitiska samarbetet. Sverige och Finland har även föreslagit en säkerhetspolitisk dialog i samband med nästa ministermöte i Östersjöstaternas råd, där också våra nära samarbetspartner Tyskland och Polen ingår.

En stark Östersjöregion, fast förankrad i Nato och EU, ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse.

Herr/fru talman!

I sommar är det 80 år sedan allierade styrkor landsteg i Normandie. Dagens Nato är arvtogare till denna koalition och är det främsta uttrycket för den transatlantiska länken.

Den är omistlig för svensk och europeisk säkerhet, men får aldrig tas för given. Det är grundläggande att Sverige upprätthåller och fördjupar sina relationer med USA. Kanada är en viktig partner.

DCA-avtalet om försvarssamarbete är en grundbult i relationen med USA. Det stärker såväl svensk som amerikansk säkerhet. Det utgör ett mycket viktigt bidrag till stabiliteten i vårt närområde.

Det är en styrka att våra nordiska och baltiska grannländer har liknande bilaterala samarbetsavtal med USA. Det signalerar vår säkerhetspolitiska samstämmighet, stärker säkerheten i Nordeuropa och understödjer Natos gemensamma planering.

Försvvarssamarbetet Joint Expeditionary Force bidrar till att stärka säkerheten i närområdet, och är ett uttryck för Storbritanniens betydelse som partner. Även Frankrikes tydliga engagemang i norra Europa är av vikt för vår säkerhet.

Herr/fru talman!

Sverige har gjort ett historiskt vägval. Vårt inträde i Nato innebär en ny identitet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges solidariska allianspolitik har en bred politisk och folklig förankring och vi står redo att fullfölja alla våra förpliktelser enligt nordatlantiska fördraget.

Nu kan det växa samman som säkerhetspolitiskt hör samman: i Norden, runt Östersjön, i Europa och transatlantiskt. Det innebär en historisk möjlighet att utveckla dessa olika dimensioner av Sveriges säkerhet i samklang med varandra.

Vi står stadigt tillsammans med våra allierade – för fred och frihet. En för alla, alla för en.

Tack.